

Comité Behoud Natuurgebied de Esch

Samenwerken voor natuurbehoud en OV-tunnel

Rotterdam, 5 mei 2026

Onderwerp: **Voorkom grote financiële e.a. risico's. Pleidooi OV-tunnel en behoud van natuurgebied de Esch**

Aan: **Onderhandelaars PRO Rotterdam**

T.a.v. Jeroen Postma, fractievoorzitter,
Marvin Biljoen, woordvoerder o.a. stadsbrug,
Mina Morkoc, woordvoerder o.a. klimaat, dierenwelzijn en groene stadsprojecten.

Geachte PRO-onderhandelaars,

Het Comité Behoud Natuurgebied de Esch, Milieudefensie Rotterdam en KNNV Natuurlijk Rotterdam willen graag een dringend beroep op u doen. Stel onomkeerbare financiële beslissingen over de 3e stadsbrug uit totdat de financiële consequenties die nu nog niet te overzien zijn in beeld zijn gebracht en door de gemeenteraad kunnen worden meegewogen in de beslissing en neem het alternatief van de OV-tunnel, inclusief fietsers en voetgangers, mee in de berekeningen.

Dit zijn in elk geval de volgende financiële consequenties die direct te maken hebben met het natuurgebied de Esch en de Nesserdijk langs de Nieuwe Maas.

1. Kosten voor compensatie door de aantasting van landschappelijke- en natuurwaarden

Zoals u weet is Polder De Esch het enige natuurgebied in Rotterdam Noord, dat de status heeft van NNN-natuurgebied (Natuur Netwerk Nederland). NNN-gebieden vallen onder verantwoordelijkheid van de provincie. Ze vormen samen het Europees Ecologisch Netwerk. Wat is landschappelijk gezien een esch?

Een esch is een buiten de poorten van de stad gelegen gemeenschappelijk weiland voor de boeren in de stad. De wijk De Esch is hiernaar vernoemd. Een deel van de esch in Polder De Esch is nog te zien op de landtong tegen de rivier de Nieuwe Maas aan. Wat is een nes uit de naam Nesserdijk? Een nes is een landtong of een vooruitstekend stuk buitendijks land in dit geval ontstaan in een meander van de rivier de Nieuwe Maas. De dijk die om dit buitendijkse land is aangelegd om het in te polderen heet om die reden de Nesserdijk. Het is een typisch onderdeel van het rivierenlandschap. Langs de Nesserdijk liggen zandstrandjes die bij realisatie van de brug verdwijnen net als een flink deel van het natuurgebied van de Polder De Esch op de landtong, dat bestaat uit een oud slagenlandschap van ontwaterde graslanden en, op de natte plekken, moerassige stukken. Het natuurdoeltype volgens BIJ12 (kennisinstituut natuurwetgeving voor provincies) is dan ook N01.03 Rivier- en moeraslandschap.

Figuur 1 Ijsvogel en meerkoet in

Uit het voorgaande mag duidelijk zijn dat de ingreep van de aanleg van een derde stadsbrug via welk van de drie varianten dan ook een grondige aantasting van de **landschappelijke** waarden met zich brengt. Compensatie en mitigatie lijkt ons alleen al in financieel opzicht welhaast onmogelijk. Daar komen dan nog de kosten bij voor compensatie en mitigatie van de **natuurwaarden**. In de NNN-locatie de Esch komen in elk geval een aantal van de door de Omgevingswet en Vogelrichtlijn streng beschermde roofvogel- en uilensoorten voor inclusief hun jaarrond beschermde nesten evenals streng beschermde vleermuissoorten zoals de watervleermuis, de gewone en ruige dwergvleermuis en de laatvlieger.

We spraken hierboven over het enige NNN-gebied in Rotterdam Noord. Feitelijk is dit onjuist. De rivier de Nieuwe Maas zelf is eveneens een onderdeel van het Natuur Netwerk Nederland en wel een Natura2000-onderdeel met een hogere beschermingscategorie dan Polder de Esch. Hier gelden strengere normen voor het handhaven van de aan het natuurdoeltype N02.01 Rivier verbonden natuur- en landschappelijke waarden. In de Algemene beschrijving van BIJ12 staat dat iedere rivier zijn eigen karakter heeft. De westelijke rivieren, zoals de Nieuwe Maas, vormen een netwerk, zijn breed, stromen heel traag en zijn te beschouwen als zoetwatergetijderivieren. De variatie in stroomsnelheid en waterkwaliteit is groot, in afgesnoerde strangen en wielen staat het water stil terwijl de stroming in buitenbochten van de rivier juist groot is. Bij de aanleg van de verkeersbrug is aantasting van deze waarden aan de orde: het gaat om de door BIJ12 genoemde aantastingen zoals de verandering van bedijking, het rechte trekken van stroomgeulen en het verdwijnen van de nu aanwezige zandige oevers en rivierstrandjes. Rivieren zijn internationaal en nationaal van groot belang als leefgebied voor trekvogels, vissen, libellen, kokerjuffers, steenvliegen en haften. Het gaat bijvoorbeeld om rivierrombout, bataafse stroommossel, platte zwanenmossel, bever, barbeel, kopvoorn, rivierdonderpad, meerval, riviergrondel, sneep, winde, rivierprik, zeeprik en aal. Vooral voor trekvis is het internationale belang groot. Onderzoek naar de aantasting van dit Natura2000-gebied heeft, voorzover wij weten, niet plaatsgevonden. Ook hier geldt een onvoorspelbare omvang van mogelijke kosten voor compensatie en mitigatie nog afgezien van de vraag of compensatie en mitigatie mogelijk is en de bij juridische procedures betrokken kosten.

Een ander financieel aspect betreffen de kosten voor de compensatie van de bestaande zandstrandjes met een hoge recreatieve waarde vanwege de unieke rivierbeleving die er mee gepaard gaat. Deze zandstrandjes (geologisch gezien feitelijk de aanzet van het landschapstype rivierduinen, zoals de haakduinen bij Hoek van Holland). Aangezien in alle drie de ontwerpen de vaargeul direct langs de dijk komt te lopen zullen deze landschappelijke waarden hier geen kans meer krijgen alleen al vanwege de hiermee gepaard gaande onveiligheid. Bovendien zal naar verwachting de stroming te sterk zijn om rivierduinvorming toe te laten. Ook dit is een ernstige aantasting van het natuurdoeltype waarvoor wij zo gauw elders langs de Nieuwe Maas geen compensatiemogelijkheden zien, tenzij er grote financiële investeringen worden gedaan. Deze kosten dienen een rol te spelen in de besluitvorming.

Figuur 2 Rivierduinvorming aan de Nesserdijk

Een laatste opmerking betreft het bestemmingsplan. Art 3. bepaalt als bestemming Agrarisch met landschapswaarden. Volledig in lijn met het toegewezen Natuurdoeltype van het NNN-gebied. Een aanlegvergunning wordt verleend als daardoor de landschapswaarden van de

gronden niet onevenredig worden of kunnen worden aangetast. Een natuur- en landschapsdeskundige dient een schriftelijk advies uit te brengen. Dit laatste vormt een obstakel voor de gemeente. Er is geen landschapsdeskundige te vinden, ook het bureau LAND iD niet¹, die durft te beweren dat welke van de drie varianten dan ook de landschapswaarden van de gronden niet onevenredig aantast. Ook hier zullen onoverzienbare kosten kunnen ontstaan vanwege onzekerheid van juridische procedures en onvoorspelbare rechterlijke uitspraken, waar rekening mee gehouden moet worden.

2. Kosten voor afbraak, verhuizing en wederopbouw rijksmonumenten

Zoals u weet kent Polder de Esch maar liefst vijf rijksmonumenten van hoge kwaliteit die een ensemble vormen met de hierboven genoemde landschappelijke- en natuurwaarden. In de cultuurhistorische verkenning van de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed heten ze 'uniek' en 'onvervangbaar'. Het gebeurt zelden of nooit dat een Rijksmonument zou moeten wijken voor infrastructuur. Rijksmonumenten zijn gebouwen van nationaal belang die door de rijksoverheid zijn aangewezen om te behouden voor toekomstige generaties Rijksmonumenten vallen onder de Omgevingswet en onder de Erfgoedwet. Het is verboden ze te beschadigen. Hieronder geven we de rijksmonumentale status kort weer:

Figuur 3 Ligging Rijksmonumenten de Esch

- Monumentnummer 32919
Boerderij uit de achttiende eeuw, bestaande uit een parallel aan de dijk gebouwd woonhuis, waarnaast de stal, beide onder een hoog zadeldak. Achtervleugel onder zadeldak met puntgevel. In het woonhuis vensters met luiken en 16-ruitsschuiframen.
- Monumentnummer 32918 Erf Vlasblom
Boerderij uit de 18e of 19e eeuw, bestaande uit een parallel aan de dijk gebouwd woonhuis, onder een zadeldak met de daarnaast gelegen stal. In het woonhuis vensters met luiken en 12-ruitsschuiframen.
- Monumentnummer 527714 Erf Vlasblom
Agrarisch bijgebouw (stalgebouw), opgetrokken in gele IJsselsteen (kruisverband) op rechthoekig grondplan onder een schilddak met korte nok, belegd met rode Oudhollandse pannen. Van algemeen belang wegens cultuurhistorische waarde en ensemblewaarde als goed bewaard gebleven stalgebouw kenmerkend voor de eerste helft van de negentiende eeuw, vanwege de historisch-functionele situering op het erf en de ruimtelijke en functionele samenhang met de overige opstallen.
- Monumentnummer 527717 Erf Vlasblom
Agrarisch bijgebouw, 1886, van algemeen belang wegens cultuurhistorische waarde en ensemblewaarde als goed bewaard gebleven stalgebouw, dat in materiaalgebruik en constructie typisch laat negentiende-eeuws is, vanwege de historisch-functionele situering op het erf en de ruimtelijke en functionele samenhang met de overige opstallen.
- Monumentnummer 527718 Erf Vlasblom
De erfaanleg als onderdeel van het boerderijcomplex is van algemeen belang we-

¹ In haar rapport van maart 2026 vermijdt bureau LAND iD zorgvuldig een uitspraak over een onevenredige aantasting. Het bureau beschrijft de hoge culturele waarden. Zie bij pagina 4 figuur 5.

gens cultuurhistorische en ensemblewaarden, vanwege de functioneel-ruimtelijke relatie met de andere onderdelen van het complex en als structurerend element van het complex. Het erf vormt een versterking van het monumentale karakter van boerderij en bijgebouwen.

Een bijzonder aspect is dat rondom de boerderijen en woonhuizen oude monumentale bomen staan. Met name de twee zwarte moerbeibomen in de voortuin bij een van de rijksmonumenten, zijn zeer oud (19e eeuw minstens), wellicht behorend tot de 10 oudste bomen van Rotterdam. Ook hier zullen onoverzienbare kosten kunnen ontstaan vanwege onzekerheid van juridische procedures en onvoorspelbare rechterlijke uitspraken, waar rekening mee gehouden moet worden.

Figuur 4 Monumentale moerbeien in de Esch

Het door bureau LAND iD in maart 2026 uitgebrachte rapport over de cultuurhistorische waarden geeft de in figuur 5 aangegeven beschrijving.

Het bewaarde cultuurlandschap van de Esch

In het zuidelijke puntje van de Esch, onderaan de dijk, bevindt zich een zeer gaaf stukje agrarisch cultuurlandschap. Dit stukje cultuurlandschap is voor een groot deel ongewijzigd sinds de eerste ontginning van het landschap in de 13e eeuw. Door de aanleg van het drinkwaterbassin in de jaren 60 is het ensemble nog beperkt in omvang. Het ensemble bevat alle benodigde elementen om het landschap te lezen en te begrijpen. Veel van deze elementen zijn nog gaaf in zowel context als functie. De elementen die bijdragen aan het zeer waardevolle ensemble van het voormalige 13e eeuwse polderlandschap zijn:

- De Nesserdijk en de Schaardijk als oorspronkelijke waterkering die ontginning van het landschap mogelijk maakten;
- De Bakwetering onderaan de dijk als een van de oudste weteringen in de polder;
- De Opstrekken strookverkaveling ten behoeve van de ontwatering van het landschap
- Kavelrandbeplanting langs de percelen
- Het agrarisch gebruik dat, hetzij beperkt, tot op heden bijdraagt aan de leesbaarheid van de polder als agrarisch gebied.
- De monumentale en beeldbepalende gebouwen die het verhaal van de bewoning aan de dijk in de Esch vertellen.

Gebouwen van grote waarde

In de Esch bevinden zich meerdere gebouwen en objecten van grote en soms nationale waarde. Deze gebouwen zijn van algemeen maatschappelijk belang vanwege de cultuurhistorische waarde. In de polder van de Esch zijn twee rijksmonumentale panden aanwezig die ruimtelijk ondersteund worden door de beeldbepalende panden in de nabije omgeving. Boerderij de Rozenhof is een zeer gave boerderij die herinnert aan het voormalige landgoed in de Esch. Erf Vlasblom is uniek in de polder omdat het niet alleen gaat om rijksmonumentale gebouwen maar ook om een rijksmonumentaal erf waarbinnen alle objecten een kenmerkende ruimtelijke samenhang met elkaar hebben.

De Esch

Erf Vlasblom

De Rozenhof

Figuur 5 Beschrijving cultuurhistorische waarden rapport maart 2026 bureau LAND iD i.o.v. gemeente Rotterdam

3. Kosten voor stikstofdepositie

Elk initiatief moet voldoen aan de stikstofdepositienormen, zo ook de derde stadsbrug. Bij aanleg en gebruik van de brug en bijbehorende voorzieningen en wegen vindt stikstofdepositie plaats op de nabijgelegen Natura2000-gebieden zoals Solleveld en Kapittelduinen en Voornes Duin. Voorzover bekend zijn er nog geen Aerius-berekeningen gemaakt van aanleg en gebruik van de verkeersbrug inclusief het bijbehorende besluit om 35.000 woningen in de

corridor te bouwen. Zekerheid over het verkrijgen van een natuurvergunning voor de aanleg van een verkeersbrug is er allerm minst. Ook hier zullen onoverzienbare kosten kunnen ontstaan vanwege onzekerheid van juridische procedures en onvoorspelbare rechterlijke uitspraken, waar rekening mee gehouden moet worden.

4. Kosten voor archeologie

De kosten van opgravingen inclusief die van de benodigde doorlooptijden voor archeologisch onderzoek worden snel onderschat. Wij zouden graag zien dat deze kosten realistisch in beeld gebracht worden. Onlangs zijn er al diverse zeer oude stukken opgegraven van Landgoed de Rozenhof.

5. Kosten voor een nieuwe dijkwering, na afgraving deel van de Eschpolder.

Omdat een deel van het natuurgebied de Esch in de jaren zestig is gebruikt om vervuild haven- en rivierslib te storten, mag deze grond niet in aanraking komen met de rivier de Nieuwe Maas. Daarom is na afgraving van een deel van de Eschpolder, een nieuwe dijkwering nodig. Ook dit zijn enorme extra kosten.

Tot zover de grote financiële risico's die direct te maken hebben met de gevolgen voor het natuurgebied de Esch en de Nesserdijk langs de Nieuwe Maas indien besloten wordt om de stadsbrug hier aan te leggen.

Daarnaast zijn er nog vele financiële risico's die beschreven staan in het stuk "Notitie technische maakbaarheid Stadsbrug d.d. 20 maart 2026 en in de tweede voortgangsrapportage voor het MIRT-project Stadsbrug en OV met peildatum 1 november 2025.

Ook het vakblad voor de bouwsector Cobouw schreef in maart 2026 "Omstreden stadsbrug in Rotterdam wordt serieus hoofdpijndossier".

Daarom nu een samenvatting van de voordelen om voor een tunnel te kiezen. Een OV-tunnel (afgezonken tunnel?) voor tram, fietsers en voetgangers.

1. Een tramtunnel is goedkoper, zie Mirt-verkenning Oeververbinding regio Rotterdam uit 2023.

2. Er hoeft geen groot deel van het NNN Natuurgebied de Esch afgegraven te worden. Rotterdam kan trots zijn op het handhaven van dit prachtige gebied en bevordert zo de biodiversiteit in Rotterdam. Bewoners zullen ontzettend blij zijn dat hun mooie natuurgebied behouden kan blijven. Het geloof en vertrouwen in de politiek kan zo hersteld worden.

3. Ook de Nesserdijk en de 5 Rijksmonumenten kunnen blijven staan. De oude Middeleeuwse Nesserdijk met haar mooie panden en grote oude bomen kan blijven liggen en zo blijft een uniek stuk historie voor Rotterdam bewaard.

4. Er hoeven geen enorme kosten voor compensatie gemaakt te worden. Niet voor het afgraven van NNN natuurgebied de Esch, niet om de Nesserdijk te vervangen met een nieuwe dijk, niet om de Rijksmonumenten te verplaatsen (voorzover dat mag en kan).

5. Er zullen geen langdurige juridische procedures meer gevoerd worden met betrekking tot het NNN natuurgebied de Esch, omdat deze niet meer geschaad wordt.

6. De binnenvaart kan gewoon door blijven varen. De organisaties m.b.t. de binnenvaart zullen opgelucht ademhalen dat er nu geen brug komt.

7. Er komt grond beschikbaar langs de tunnel waarop misschien nog woningen gebouwd kunnen worden. Terwijl een brug juist veel ruimte in beslag neemt, kan er langs een deel van de tunnel wellicht gebouwd worden.

7. De wijk de Esch wordt niet meer in tweeën gesplitst door minimaal 10.000 geplande auto's per dag. Auto's die anders enorme files zouden veroorzaken omdat ze zowel op noord als zuid geen kant op kunnen.

8. De luchtkwaliteit van de wijk wordt niet meer ernstig aangetast door autoverkeer. Maar er komt met de tunnel wel een goede verbinding tussen de gebieden door een goed OV en snelle fietsroute. Dat is ook waar steeds meer steden nationaal en internationaal voor kiezen.

9. Zo'n tunnel past zowel binnen het Rotterdamse, landelijke als Europese beleid! Rotterdam zal steeds bekender worden als een groenere, aangename stad.

Lees ook het stuk van Arjen van Velen gepubliceerd in Vers Beton, maart 2026.

Samenvattend zijn er financiële, natuur- en gezondheidsrisico's met grote onomkeerbare gevolgen voor de Rotterdamse bevolking.

Daarom verzoeken we u om nu hierbij stil te staan en een onderzoek te starten naar de mogelijkheid van een OV-tunnel met fietsers en voetgangers. Zo kan een evenwichtige keuze gemaakt worden.

Gezien het grote belang hiervan voor onze wijk verzoeken we u om een gesprek op korte termijn hierover, zodat u het mee kunt nemen in uw onderhandelingen voor een nieuwe coalitie.

Met vriendelijke groet,

Comité Behoud Natuurgebied de Esch

Elzelien Vermeijden

Natuurbescherming KNNV, Natuurlijk Rotterdam
secretaris Huub van het Hart

Milieudefensie Rotterdam
René Sureveen

Contact: email be.vermeijden@upcmail.nl en tel. 06-49688220

Buitenbassinweg 609 3063TL Rotterdam